

2020-08-24

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr 2018/532

Socialnämnden

Socialnämndens delegationsordning – tillägg p g a lagändring

Förslag till beslut

Socialnämnden antar delegationsordning för nämnden enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen i ärendet. Ändringen gäller från och med den 15 september 2020.

Sammanfattning av ärendet

Med anledning av lagändring 1 juli 2020 i lag (1990:52) om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) görs tillägg i socialnämndens delegationsordning. Den nya delegationsbestämmelsen innebär möjlighet för socialnämnden att besluta om utreseförbud för barn som riskerar föras ut ur landet med syfte att giftas bort eller könsstympas.

Ärendet

Fr o m den 1 juli i år kan landets socialnämnder fatta beslut om att barn beläggs med utreseförbud. Möjligheten för detta skedde genom en lagändring med tillägg av de nya paragraferna 31 a-i §§ i lag (1990:52) om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Orsaken till lagändringarna i LVU är de åtgärder som följer av åtgärder för ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet. De föreslagna lagändringarna som nu trätt ikraft innebär att straffen för hedersrelaterad brottslighet skärps. Det innebär att om motivet för brottet varit att bevara eller återupprätta heder ska det ses som en försvårande omständighet vid bedömning av straffvärdet. Till skydd för barn (barnets bästa, barnperspektivet) är det numera straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelser. För att kunna tillämpa och i verklig mening skydda barn så ges socialnämnder möjlighet att agera genom att kunna fatta beslut om utreseförbud. Förbudet kan tillämpas i syfte att både skydda barnet från att ingå barnäktenskap eller könsstympas (se vidare proposition 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet).

Skäl för att fatta beslut om utreseförbud föreligger om det finns en påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap, annan äktenskapsliknande förbindelse eller könsstympas. Beslutet om utreseförbud medför att gränspoliserna med stöd av socialnämndens beslut kan verkställa beslutet genom att spärra barnets pass (spärrmarkering) och på så sätt hindra att barn förs ut ur

landet för att t ex giftas bort. Beslutet hindrar även att polismyndigheten kan utfärda pass (passhinder) för barnet och samma myndighet kan även återkalla (passåterkallelse) barnets pass. Möjligheten att belägga ett barn med utreseförbud har tidigare kunnat verkställas med stöd av beslut att omhänderta ett barn enligt LVU. Denna möjlighet bedöms inte ha försvunnit i och med lagändringen.

Utreseförbud kan meddelas både när förutsättningarna för vård enligt LVU är uppfyllda och även när så inte är fallet. Förutsättningar för LVU-vård behöver alltså inte vara uppfyllda för att ett utreseförbud ska kunna meddelas. Möjligheten att meddela utreseförbud är inte heller beroende av om möjligheten till frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, först har uttömts. Det krävs inte heller att det finns formella misstankar mot någon i ett straffrättsligt förfarande för att bestämmelsen om utreseförbud ska kunna tillämpas. Om förutsättningarna för LVU-vård enligt 2 § LVU dock är uppfyllda vid meddelande av ett utreseförbud kan det poängteras att avsikten inte är att ett utreseförbud ska kunna ersätta vårdbeslutet, utan utreseförbudet kan ses som ett komplement till vården.

Med stöd av 10 kap. 4 § SoL medges socialnämnden rätt att delegera beslutanderätten kring utreseförbud till utskott. Beslut som kan vidaredelegeras är beslut om att ansöka om utreseförbud samt fatta beslut om tillfälligt utreseförbud. Enligt 31 d § LVU kan annan än socialnämnden fatta beslut om tillfälligt utreseförbud då det föreligger sådan brådskande situation där nämndens eller utskottets beslut inte kan avvaktas. Beslutanderätten kan då delegeras till nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat. Beslutsgången är alltså i stort sett lik den som tillämpas vid såväl ansökan om vård enligt LVU enligt 4 § LVU såväl som omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

Beslut om omprövning av utreseförbud samt upphörande av sådana beslut kan inte delegeras utan sådant beslutas av socialnämnden enligt 31 c § LVU. Detta skiljer sig från vad omprövning, övervägande samt beslut om upphörande av vård enligt LVU där beslutanderätten kan delegeras till utskott enligt 10 kap. 4 § SoL. Omprövningsbeslut kan överklagas och ska alltid bifogas med en besvärshänvisning.

Inför författande av tjänsteskrivelsen har kontakter tagits med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som utfärdat information om lagändringen (bilaga 3, se länkad skrivelse). Detta för att bringa lite mer klarhet kring vidaredelegation av beslut om omprövning och upphörande av utreseförbud. I och med att socialnämnden inte medgivits rätt att vidaredelegera beslutanderätten i 10 kap. 4 § SoL befaras avsaknaden av sådan bestämmelse vara ett förbiseende. Det bedöms ej heller finnas stöd för vidaredelegering med stöd av kommunallagen. Vad som krävs är dock ytterligare lagändring av åtminstone 10 kap. 4 § SoL för att en mer ändamålsenlig och sammanhållen beslutskedja skulle kunna tillämpas. I dagsläget bedöms detta inte ske inom rimlig tid då en utredning om ny socialtjänstlag överlämnas till regeringen den 26 augusti 2020. Därefter sker eventuellt en remissrunda där möjlighet ges att inkomma

med synpunkter. Remissrunda samt färdigt lagförslag kan dock dröja och det kan även behöva tas hänsyn till att allmänna val 2022 kan ytterligare försena lagförslag. Till dess kommer socialnämnden behöva fatta beslut om omprövning samt upphörande av beslut om utreseförbud. Detta då det bedöms inte finnas stöd att vidaredelegera sådana beslut till utskott med stöd av kommunallagen.

Nedanstående tillägg till socialnämndens delegationsordning föreslås:

Ärende	Lagrum	Delegat
Beslut om ansökan om utreseförbud	31 b § LVU	Socialutskottet OBS delegationsförbud 10 kap. 4 § SoL
Ärende	Lagrum	Delegat
Beslut om tillfälligt utreseförbud	31 d § LVU	Socialutskottet OBS delegationsförbud 10 kap. 4 § SoL Kompletterande beslutanderätt: Ordförande, vice ordförande el. annan ledamot i SU som nämnden förordnat
Beslut om undantag från beslutat utreseförbud	31 i § LVU	Socialutskottet OBS delegationsförbud 10 kap. 4 § SoL

Ekonomiska konsekvenser

Införandet i delegationsordningen bedöms medföra att i vissa förekommande fall kan placering av barn undvikas då spärrande av pass kan tillämpas som ett slags mellanvårdstvång. Detta bedöms kunna ske i sådana ärenden där placering av barnet kan vara något för långtgående vilket medför att kostnad för placering ej uppstår. I andra förekommande fall kan placering ändå vara påkallat vilket medför att barn som trots allt beläggs med utreseförbud kan komma att placeras utanför hemmet vilket medför kostnader.

Konsekvenser för barn

Eftersom lagändringen medger socialtjänsten möjlighet att agera i en viss bestämd typ av situation, bedöms möjligheten att tillgripa utreseförbud som ytterligare en skyddsfaktor för barn. Utreseförbud i sig är ett tydligare rättsmedel än att enbart använda ett beslut om vård och placering enligt LVU för att hindra att ett barn förs ut ur landet olovligen. Detta

medför att andra myndigheter som t ex gränspolisen och som inte alltid har för vana att vara i kontakt med socialtjänsten får det enklare att verkställa socialnämndens beslut. Snabbheten detta medför bör bidra till att fler barn som riskerar att föras ut ur landet hindras och kan därmed skyddas. På så sätt underlättas samarbetet mellan socialtjänst och andra relevanta myndigheter.

Bilagor

1. Förslag till ny delegationsordning för socialnämnden
2. Utdrag ur 31 a-i §§ LVU
3. Nya regler om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud enligt LVU, skrivelse från Sveriges Kommuner och Regioner
<https://skr.se/ekonomijuridikstatistik/juridik/halsoochsjukvardskolasocialtjanst/socialrattlssochassistansersattning/socialratt/nyaregleromutreseforbudochtilfalligtutreseforbudenligtlu.33807.html>

Karin Kollberg
Social- och äldredirektör

Jonathan Peduru-Aratchi
Kommunjurist
Juridik- och kanslienheten